

δοὺς εἰς τὴν ἐκφράσιν αὐτῶν τὸ ὑπέρτατον ὕψος. Ἐκί ὡς πρὸς τὴν γλυπτικὴν μὲν ἀναμφισβήτητόν τινα ἀποδείξιν δὲν δυνάμεθα νὰ φέρωμεν ἴσως ὅτι τὰ πρὸ τοῦ Φειδίου ἔργα εἶχον ὡς πρὸς τὰς πτυχὰς καὶ τὴν κόμην τὴν εὐχέρειαν ἐκείνην καὶ τὴν ἀνεσιν, ἥτις ἀπαντᾷται εἰς τὰ ἀριστουργήματα τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ. Ἀλλὰ περὶ τοῦ ζωγράφου Κίμωνος τοῦ Κλεωναίου, ἀκμάσαντος ἐπὶ τῶν Μηδικῶν, ἥτοι περὶ τὴν 75 ὀλυμπιάδα, λέγει ὁ Πλίνιος (35, 8), ὅτι μεταξὺ ἄλλων ἐρεῖρε τὴν παράστασιν τῶν πτυχῶν καὶ τῶν κόλπων τῶν ἐνδυμάτων. Βεβαίως δὲ διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Πλίνιος δὲν ἐννοεῖ ὅτι ὁ ζωγράφος οὗτος ἐρεῖρε τὴν διὰ τῶν παραλλήλων ἐκείνων καὶ μονοτόνων γραμμῶν παράστασιν τῶν πτυχῶν καὶ τῶν κόλπων, πρῶτον μὲν διότι αὕτη ἀπαντᾷται εἰς χρῆσιν ἀνέκαθεν εἰς ὅλα τὰ ἀρχαιότατα ἀγάλματα, δεύτερον δὲ διότι πτυχὰς μὲν ἠδύναντο νὰ παραστήσωσιν, οὐχὶ ὅμως καὶ κόλπους. Φρονοῦμεν ἐξ ἐναντίας ὅτι οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος σπουδᾶσας τὴν ποικιλίαν τῆς τῶν ὀραμάτων πτύξεως, καὶ δι' εὐκάμπτου γραφίδος αὐτὴν ἀπομιμηθεῖς. Ἀλλ' ἡ πρόοδος αὕτη, ἀπαξ γενομένη ὡς πρὸς τὴν ζωγραφικὴν, ἦν ἀδύνατον νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺ ἀνεφάρμοστος καὶ εἰς τὴν γλυπτικὴν. Ἡ ὅλη ἐφ' ἧς αὕτη ἐργάζεται εἶναι βεβαίως μᾶλλον ἀντίξους καὶ δυσχρήστους ἢ ὁ πίναξ τῆς γραφῆς. Ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ ἤδη ἡ τέχνη εἶχεν ὑπερνικήσει τὰς ὕλικας ταύτας δυσχερείας, καὶ οὐδὲν ἐκώλυε τὴν γλυπτικὴν τοῦ νὰ παραδεχθῇ ἀμέσως ἀληθῆ τινα γραμμὴν ἣν ἤθελεν ἀνακαλύψει ἡ ζωγραφικὴ. Ὅταν ὁ χρωστήρ διέγραφε τὰς πλήρεις χάριτος, ἀληθείας καὶ ἐλαφρότητος ἐλικοειδεῖς ἐκείνας, πολυσχεδεῖς καὶ πολυτιμήτους γραμμάς, καὶ δι' αὐτῶν κῆξαν ἀπείρως τὴν ἀξίαν τῶν προϊόντων τῆς, πῶς ἤθελεν ἀντὶ τούτων ἐξακολουθεῖ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἡ γλυπτικὴ χαράττουσα γραμμάς καθέτους καὶ παραλλήλους, ὡς τὰ διαξέσματα ῥαβδωτῆς κόνεως.

Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι, ἐπειδὴ ἡ σπουδὴ καὶ ἡ παράστασις τῶν πτυχῶν εἶναι πάντοτε ἐκ τῶν δυσχερεστέρων τῆς τέχνης μερῶν, διὰ τοῦτο κατ' ἀρχὰς μετὰ τῶν ἐντελεστέρων ἦσαν ἀναμειγμένα καὶ ἀτελέστεραι, μετὰ τῶν ἐλαφροτέρων καὶ βρῦταί, μετὰ τῶν ἐπιμελέστερον μεμελετημένων καὶ ἄλλα ἀτεχνότερα ἀρχαῖκά. Τοιαῦτα εἰσὶν αἱ πτυχὰὶ τοῦ γιγῶνος τῆς Δήμητρος ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀναγλύφῳ, ἐν ᾧ αἱ λοιπαὶ ὅλαι εἰσὶ χαριέσταται καὶ λίαν ἐντεχνοί, ὡς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς λοιποῖς συνυπάρχουσιν ἐν αὐτῷ ἀρχαῖκοι σινε σχηματισμοὶ μετὰ τέχνης ὡραίας καὶ ἐμπειραν ἀποδεικνυούσης γλυφίδας.

Ὡς ἐκ τῶν διπλῶν λοιπὸν τούτων τύπων τῆς ἐργασίας αὐτῆς, νομίζομεν ὅτι πρέπει ν' ἀποδώσωμεν τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο εἰς χρόνους προγενεστέρους, ἀλλ' ἀμέσως προηγηθέντος τοῦ Φειδίου, καθ' οὗς δὲν εἶχον μὲν ἔτι ἐντελῶς ἐξαλειφθῇ τὰ ἀρχαῖα σχήματα, ἡ τέχνη ὅμως εἶχεν ἤδη ἀναβῆναι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν καὶ παράστασιν τῆς ἀληθείας, καθ' οὗς

δὲν εἶχον ἔτι παύσει ἐντελῶς ἀρχαῖζουσα, εἶχεν ὅμως ἤδη ἀρχίσαι οὖσα τέχνη συνδέουσα τὸ ὑψηλὸν τῷ καλῷ. Τὴν ἀμέσως μετὰ τὰ Μηδικὰ ἐπαμνήνην ἐποχὴν, τὴν τῶν Ἀθηναίων γλυπτῶν Ἐνδοίων, Κριτίου καὶ Νησιώτου, τῶν προκατόχων τοῦ Φειδίου, ἐκλαμβάνομεν ὡς τὴν τοῦ ἀναγλύφου, καὶ κατὰ τοῦτο φρονοῦμεν αὐτὸ πολὺ μᾶλλον προσοχῆς ἄξιον, παρ' ἢν ἦν σύγχρονον τοῦ Φειδίου, διότι οὕτω μὲν χαρακτηρίζει καὶ ἀπακαλύπτει ἰδιαιτέραν ἐποχὴν τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, ἐν ᾗ ἄλλως θὰ ἦν τοῦ Φειδαϊκοῦ ἐργαστηρίου ἔργον ἔχον ἀπιθανοὺς ἀνωμαλίας.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

Ὡς ἐκ τῶν κολοσσιῶν αὐτοῦ διαστάσεων, τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο δὲν ἐχρησίμευε βεβαίως ὡς μετόπη, ἀλλ' ἴσως ἦν ἐντετειχισμένον ἐσωτερικῶς ἢ ἐξωτερικῶς τοῦ ναοῦ, καὶ ἀπίθανον δὲν ἐφάνετο νὰ ὑπῆρχε καὶ ἕτερον ἴσων μετ' αὐτοῦ διαστάσεων καὶ εἰς ὀημητρικὸν τινα ἢ τοῦ Τριπολέμου μῦθον ἀνῆκον. Ἡ ἐλπίς αὕτη ἐκίνησε τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν νὰ πέσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν υἱὸν τοῦ μακαρίτου σοφοῦ ἀρχαιολόγου Λενορμάν, ὅστις πρῶτος μεθ' ἡμῶν εἶχεν ἰδῆ καὶ θαυμάσει τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς, νέον ὃ ἡ βύσιμος παιδεία προέτρεψε πολὺ τῆς ἡλικίας, ὅποις ἐνεργῆσαι ἀνασκαφὰς περὶ τοῦ μέρους ὅπου εἶχεν εὑρεθῇ τὸ ἀνάγλυφον. Καὶ ὅμοιον μὲν ἄλλο αὐτοῦ δὲν εὑρέθη· ἀλλ' ὁ νέος Κ. Λενορμάν, τὰς ἀνασκαφὰς μετὰ μεγάλης δραστηριότητος καὶ νοημοσύνης διευθύνας, ἀνεκάλυψε μέχρι τοῦδε τὰ ἐπὶ Ῥωμαίων ἀνεγερθέντα μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ προπύλαια τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, καὶ τὸν ναῖσκον τῆς προπυλαίας Ἀρτέμιδος, ἐξαίρετον προσθήκην εἰς τὰ μνημεῖα αἱ ὁ χρόνος διατήρησε, καὶ αἱ ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ εὐνομία ἀπεδίδωσι τῇ Ἑλλάδι. Εὑρέθησαν δὲ καὶ διάφορα γλυπτικὰ ἔργα ἐν ταῖς ἀνα-